

Ny vår för USA:s FÅNGAR

SKA STÄNGAS. I juli beordrade Marylands guvernör Larry Hogan att fängelset Baltimore City Detention Center ska stängas på grund av problem med korruption och våld. Fängelset ska mer eller mindre ha kontrollerats av kriminella gäng.

MED 2,2 MILJONER FÅNGAR har USA flest invånare i fängelse av världens alla länder. Den stenhårda kriminalpolitik som förts i fyra decennier ifrågasätts dock allt mer inför valet 2016. I stadsdelen Sandtown i Baltimore kämpar invånarna för att hålla varandra kvar i friheten i väntan på en fängelsereform.

TEXT: JONAS CULLBERG FOTO: JOHANNES FRANDSEN

”Det var här det hände.”
Antoine Bennett, en rundlagd 44-årig man med ett vänligt ansikte, stannar till vid ett gathörn i stadsdelen Sandtown-Winchester i västra Baltimore. Många fönster och dörrar längs gatan är igenspikade med masonitskivor och husen är övergivna. I hörnen sitter unga män med munkjackor och uttråkade blickar och väntar på kunder som vill köpa heroin.

– Det var en dag i juni, några veckor innan jag fyllde 18 år, minns Antoine Bennett. Jag var ung, dum och med i ett gäng. En av mina dåvarande vänner hade sålt crack av för låg kvalitet till en kille som krävde att få tillbaka sina pengar. Min kompis visste att jag hade en pistol och sade åt mig att komma med när de skulle mötas. Vi gick dit och det blev tjafs direkt. Killen hotade oss och sade att han skulle komma tillbaka med ett vapen. Det var ett stort misstag av honom att hota någon som är beväpnad. Jag sköt honom två gånger, mitt på ljusa dagen. Det är inget jag är stolt över men som tur är överlevde han. Jag dömdes till 10 år i fängelse med risk för att få sitta i 30 år om jag misskötte mig.

Antoine Bennett läste in sin gymnasieexamen i fängelset och blev villkorligt frigiven efter tre och ett halvt år. Nu arbetar han som pastor i en kyrka i Sandtown och driver projektet *Men of Valuable Action*, MOVA, som hjälper exfångar att hitta ett jobb och att klara livet i frihet.

– Jag hade så många vänner som satt i fängelse att det kändes naturligt att åka in, berättar Antoine Bennett medan han i förbifarten ber oss att inte rikta kameror eller blickar mot langarna.

– Att hamna i fängelse sågs som en manlighetsrit i kvarteret, någonting nästan alla här går igenom för att bli vuxna, fortsätter han. Men när jag väl var där kände jag väldigt tydligt att det inte passade mig att någon talar om när jag får äta, duscha eller gå på toaletten.

Tre procent av Sandtowns invånare sitter i fängelse och det är högst andel av alla stadsdelar i delstaten Maryland. Sandtown är ett skolexempel på konsekvenserna av de hårda tag mot brottslighet som präglade de senaste 40 åren i USA. ”Kriget mot knarket” inleddes av president *Richard Nixon* i början av 1970-talet och trappades upp under det följande decenniet av *Ronald Reagan*.

Receptet var fler poliser, fler brottsrubriceringar och betydligt längre straff än i de flesta andra industrialiserade länder. *Bill Clinton* fortsatte på samma spår under sin tid vid makten på 1990-talet och skrev under en lag som innebar att den som dömts två gånger för allvarliga brott åker in på livstid den tredje gången, även om det rör sig om ett mindre brott som snatteri.

Här i Baltimore drev borgmästaren *Martin O'Malley*, som senare blev guvernör i Maryland och nu kampanjar för att bli demokraternas presidentkandidat i nästa års val, nolltolerans mot brott. Enbart under år 2005, då *Martin O'Malley* var borgmästare, greps drygt 108 000 människor – i en stad med bara 620 000 invånare, de flesta av dem i fattiga svarta områden som Sandtown.

USA

HUVUDSTAD:
Washington.

POLITIK:
Federal stat med stort självbestämmande för de 50 delstaterna. Val hålls i november 2016.

YTA:
9 857 306 km².
(Sverige 449 964 km²)

BEFOLKNING:
322 miljoner.

”Att hamna i fängelse sågs som en manlighetsrit i kvarteret.”

”Det är många olyckliga familjer här, många barn som växer upp utan sina pappor.”

De tuffa tagen ses nu av många som ett misslyckande. Drogmissbruket har inte minskat, samtidigt som antalet amerikaner som sitter i fängelse har femfaldigats sedan 1970-talet och nu beräknas uppgå till 2,2 miljoner personer. Brottsligheten har visserligen halverats i USA sedan början av 1990-talet men forskning från den amerikanska vetenskapsakademien, The National Academy of Sciences, visar dock att det ökade antalet fångar haft en mycket liten del i den trenden. Kritiker menar att kriget mot knarket riktat in sig specifikt på afro-amerikaner, till exempel genom att brott som främst begås av svarta, som innehav av

STREET ART. En muralmålning föreställande Freddie Gray, som dog efter ett polisinslag i april, täcker en husvägg i hans hemkvarter i Sandtown i västra Baltimore.

Fångar i USA

USA HAR MINDRE ÄN fem procent av världens befolkning men närmare 25 procent av världens fångar.

År 2013 hade USA 716 fångar per 100 000 invånare, den högsta siffran i världen. Sverige har 67 fångar per 100 000 invånare.

Svarta utgör 14 procent av den amerikanska befolkningen men hela 40 procent av dem som sitter i fängelse. Var tredje svart man mellan 20 och 39 år med oavslutad gymnasieutbildning sitter redan inne, jämfört med 13 procent av vita män i samma grupp. Sannolikheten är större att en svart man i åldern 20 till 30 år sitter i fängelse än att han har ett arbete.

Trots att statistiken visar att vita och svarta amerikaner använder marijuana i ungefär lika stor utsträckning grips svarta amerikaner 3,73 gånger oftare än vita för marijuana-innehav, enligt en rapport från den amerikanska medborgarrättsorganisationen ACLU.

De som sitter fängslade eller är ute villkorligt, saknar oftast rösträtt i USA. Endast delstaterna Maine och Vermont låter fångar delta i val. I några delstater är också vissa personer som har avtjänat sitt straff berövade rösträtten.

crack, bestraffats betydligt hårdare än likvärdiga brott som i högre grad begås av vita, som innehav av kokain. Och det är framförallt svarta män som står för ökningen av antalet fångar.

För män som har suttit i fängelse är det dokumenterat svårt att hitta arbete och bostad när de väl släpps ut och arbetslösheten i stadsdelar som Sandtown är skyhögt. Familjer slås sönder och många kvinnor tvingas ta hand om sina barn på egen hand när männen sitter inne. Omkring 2,7 miljoner amerikanska barn har en förälder i fängelse, vilket skapar en ond cirkel. Studier visar att barn med föräldrar i fängelse ofta drabbas av depression, får sämre skolresultat och att risken ökar för att de själva begår brott.

– Det är många olyckliga familjer här, många barn som växer upp utan sina pappor, säger Antoine Bennett, tillbaka på MOVA:s kontor i Sandtown, samtidigt som han lastar in Coca Cola-kartonger i lokalen inför föreningens helgpicknick för nyligen frigivna män och deras barn.

– Nästan allt som görs i Sandtown organiseras av kvinnor. Det är jättebra men vi behöver männen här också, fortsätter han.

Nu sker det en tydlig förändring i det amerikanska samtalet kring brott och straff. Frågan har blivit mycket omdiskuterad efter det senaste årets stora protester mot polisvåld i städer som Ferguson, New York och Baltimore. Efter att den 25-årige *Freddie Gray* bröt ryggraden och dog i samband med att ha gripits av polis här i Sandtown i april utbröt de värsta kravallerna i staden sedan mordet på *Martin Luther King* 1968. Baltimorebor arrangerade också stora fredliga protester där de vädrade sitt missnöje med vad de anser vara en diskriminerande och våldsam poliskår.

Två dagar efter Freddie Grays begravning höll *Hillary Clinton*, som kämpar för att bli demokraternas presidentkandidat nästa år, ett tal där hon förklarade att ”massfängslandets tid” måste få ett slut. Det är en tvärvänd-

ning jämfört med hur hon lät i kampanjen för sin make Bill Clintons kriminalpolitik 1994, då hon efterlyste hårdare straff för återfallsförbrytare.

Även konservativa tankesmedjor och republikanska presidentkandidater som *Jeb Bush*, *Rand Paul* och *Ted Cruz* driver på för en fängelsereform för att minska antalet fångar, ofta med argumentet att det skulle spara skattepengar. Sådana tongångar hade varit en omöjlighet från såväl konservativa som liberala presidentkandidater bara för några år sedan. Samtidigt är det en enorm uppgift att reformera det amerikanska fängelsesystemet. För att USA ska hamna på samma nivå som England eller andra jämförbara länders nivå, behöver 80 procent av fångarna släppas fria. Att bara frige ”ickevåldsamma” fångar räcker inte på långa vägar.

I början av november 2014 togs ett litet steg på vägen när 6 000 fångar släpptes fria i förtid. De flesta hade suttit inne för narkotikabrott. Motivet bakom frigivningarna, den största i USA:s historia, är att minska trängseln i landets fängelser och att

kompensera fångar som fått för hårda straff under kriget mot knarket. Sammanlagt ska 40 000 fångar friges.

Antoine Bennett ifrågasätter inte att han själv och andra som gjort sig skyldiga till grova våldsbrott hamnade i fängelse.

– Men många åker in för småskalig langning, för att de använt droger eller för småsaker som att ha missat att betala en rättegångsavgift. För dem borde det finnas alternativ till fängelse. Maryland lägger 17 miljoner dollar per år på att sätta folk i fängelse här i Sandtown. Att använda pengarna till sommarjobb, utbildning, rusta upp stadsdelen och att hjälpa folk att starta småföretag skulle ha en större effekt mot brottsligheten, menar Antoine Bennet.

– Jag ser framför mig ett Sandtown där grannarna lämnar dörrarna olåsta, där det är rent och snyggt, med trädgårdar och parker där barnen kan springa runt och kasta snöboll utan att vara rädda. Jag ser det framför mig och det är det enda som hindrar mig från att bli galen här. IIII

AVTJÄNAT STRAFF. Nu hjälper Antoine Bennett andra exfångar i stadsdelen att klara av livet i frihet.